

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Právní symbolika, II. část

Nejednotný je výklad užití či neužití šátku na očích Spravedlnosti. Zatímco ještě v 19. století je Spravedlnost povětšinou bez šátku na očích, aby byla bdící a vidoucí, dnes známe postavu Spravedlnosti výhradně se zavázanýma očima, jako symbolem její nestrannosti. Symbol zavázaných očí Spravedlnosti se však vyskytuje v původním pojetí jen výjimečně a jeho dnešní rozšíření je diskutabilní. Příkladem nám mohou být nobilitační listiny vydávané panovníky přibližně od 14. století.

Od užívání prvotních nezkalených symbolů uplynulo příliš mnoho času. Váhy byly doplněny mečem (často jsou dnes ramena vah položeny právě na jílec resp. na špičku meče), Spravedlnost splývá s archandělem Michaellem, extenzivně se užívá kříže jako symbolu práva a počet tvarů křížů se rozrůstá na několik desítek. Zobecněním prvotní ideje, že Kristus je spravedlivý se pro spravedlnost a právo počínají užívat veškeré znaky a znamení, které mohou souviset s Kristem, jeho životem, s Bohem, s Marií, matkou Ježíše – tak se dostává do právní symboliky dokonce i srdce a to paradoxně po několika tisících let, kdy bylo srdce nahrazováno v Egyptě skarabeem, aby bylo vždy spravedlivé (právě při posuzování v záhrobí, neboť dle srdce se dalo bohy posoudit, jak dotčným žil a zda může být shledán „spravedlivým“.).

Právě tak je na přelomu středověku a stále častěji v novověku běžné zobrazovat planoucí Kristovo či Mariino srdce jako důkaz jejich spravedlnosti a vztahu k neomylnému Bohu. Marie je záhy nazvána „zrcadlem spravedlnosti“^[i] a její planoucí srdce je vzýváno jako odpouštějící a milostivá Boží spravedlnost – provazuje se tak s prosebným archandělem Gabrielem, který je přímělníkem u Boha dávno před Novým zákonem.

K symbolice tak musí přistupovat právníci jako je dříve jmenovaný Bartolus de Saxoferrato, aby lidským právem určili užívání znaků a znamení, která zastupují nadpozemské síly a transcendentní pojmy. Rozrůstá se tak erbovní nebo chcete-li znakové právo – Wappenrecht. To se později rozdělilo na právo jako takové (úprava užívání apod.) a na heraldiku (zabývající se vlastními symboly, vhodností jejich užití atd.). Na pomezí mezi právem a heraldikou stojí „usus longus consuetudo“ – právní zvyky zařazené pod heraldiku, jako je užívání, resp. kombinování barev a kovů v erbech, pravidla pro tvorbu erbů aj.

Nejednotný je výklad užití či neužití šátku na očích Spravedlnosti. Zatímco ještě v 19. století je Spravedlnost povětšinou bez šátku na očích, aby byla bdící a vidoucí, dnes známe postavu Spravedlnosti výhradně se zavázanýma očima, jako symbolem její nestrannosti. Symbol zavázaných očí Spravedlnosti se však vyskytuje v původním pojetí jen výjimečně a jeho dnešní rozšíření je diskutabilní. Příkladem nám mohou být nobilitační listiny vydávané panovníky přibližně od 14. století. Tyto listiny jsou často bohatě ilustrovány a k jednomu ze základních nobilitačních práv patří nošení erbu, tedy vlastního symbolu (jak jsme již uvedli tím se zabývá již Bartolus de Saxoferrato^[ii] ve 14. století). K nobilitační listině velmi často náleží přímé vykreslení erbu, které je slavnostní a je doprovázeno postavami Zbožnosti, Štědrosti, Zvěstování, ale nejčastěji právě Spravedlnosti. Takto vyobrazená Spravedlnost nemá během několika století téměř nikdy zavázané oči a je-li takové zobrazení, je to skutečně výjimka^[iii]. Zda je tedy Spravedlnost „slepá“ (rozuměj: „nevidoucí“) a má-li být slepou, to zůstává otázkou a odpověď se pohybuje spíše v rovině dobové zvyklosti.

Vysvětlení pro dodání šátku na oči Spravedlnosti může být mj. takové, že zatímco dříve o spravedlnosti rozhodoval panovník – čili zcela autoritativně a „osobně“, od dob republik se stala Spravedlnost jednotnou pro všechny, stala se nikoliv nástrojem panovníka, ale duchem zákonů, které vydávají zástupci lidu. Taková spravedlnost nevidí rozdíly, jaké viděla spravedlnost prováděná panovníkem, který se řídil osobním uvážením. Spravedlnost 20. století je tedy spravedlností pokud možno zcela nestrannou, spravedlností pro všechny, již to není vidoucí privilegium, ale právo všech, mezi nimiž nesmí být činěno rozdíly.

Ostatní symboly jsou však dnes opět podrobovány kritice a to s ohledem na renesanci heraldiky a snahu o puristické akce očisťující i symboly spravedlnosti a práva od ideologického nánosu především minulých 40 let – to se nevyhnulo ani symbolům, vždyť jak vidíme, právě nonverbální symboly jsou pro každou dobu velmi důležité a jejich poměrná stálost zaručuje univerzální srozumitelnost.

[i] Cooperová, J. C.: Ilustrovaná encyklopedie tradičních symbolů, 1. vyd., Praha, 1999.

[ii] Bartolus de Saxoferrato: Tractatus de insigniis et armis, 1. vyd., Ostrava, 1989.

[iii] Fiala, M. et al.: Erbovní listiny Archivu Národního muzea, 1. vyd., Praha 2001; Fiala, M. et al.: Erbovní listiny Archivu hlavního města Prahy, 1. vyd., Praha, 1997.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Prováděcí nařízení Komise \(EU\) č. 305-306/2012 ze dne 10. dubna 2012](#)
- [Právní symbolika v podání T. Hobbese](#)
- [Nezávislé regulační orgány \(stručný nástin problematiky\)](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás X. část – možné erbovní spory v ČR dnes](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás IX. část – „Smluvní příbuzenství“ a továrny na erby](#)
- [Etika především](#)
- [Právo, pohádky a kultura sebelásky](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás - VIII. část – Erbovní spory](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás VII. část – Málo známé dokumenty, deklarace české šlechty 1938-1939](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás VI. část – Zadarmo to nebude, právo na místo](#)
- [Nebudme hloupí aneb o heraldickém právu u nás V. část – Nebijte dámu aneb heraldická etiketa](#)